

roi, specific zonei dar cu ornamente diferite: geometrice și florale. Mai pot fi admirate costume de bărbați și femei având în componențe piese atât din porțel de vară cât și din cel de iarnă. Se remarcă un costum femeiesc purtat de tinerele mirese din care nu lipsesc ornamentele realizate cu fir metalic și marama din borangic.

Ceea ce trebuie remarcat, în ansamblu, privitor la muzeul sătesc din comuna Chilia este bogăția și diversitatea materialului etnografic cules dintr-o zonă, care, în general, este socotită ca fiind săracă în asemenea măturii. Astfel, muzeul devine în sine o

măturie a existenței unei civilizații înfloritoare care a creat obiecte utilitare dar decorate cu un gust deosebit.

În ceea ce privește lucrările de artă ale meșterului Nicolae M. Nica acestea sînt prezentate fie direct pe pereții — în cazul tablourilor — fie pe diferite tipuri de suport, în cazul sculpturilor. Tematica creației meșterului este variată: de la scene din viața cotidiană (în special de muncă), la momente sărbătorești (hora satului, plugșorul), la scene istorice (ce redau atît personaje cît și grupuri), la legende și la scene simbolice legate, în special, de devenirea prin istorie a poporului

român. Creația meșterului popular Nicolae M. Nica a fost prezentată în paginile revistei noastre.

Desigur, referitor la modul de expunere și în special de folosire a spațiului expozițional pot exista unele obiecții dar, în timp, totul este perfectibil atuncî cînd există o asemenea dorință.

Noul muzeu din Chilia, județul Olt, vine să îmbogățească vasta rețea de muzee sătești existente și care contribuie, în primul rînd, la păstrarea patrimoniului cultural din diferitele zone ale țării.

ANGHEL PAVEL

O CARTE DE MULTIPLĂ UTILITATE

Domeniul păstrării, ocrotirii și valorificării avuției culturale și-a cîștigat pretutindeni — prin muzee — un loc bine determinat în conștiința societății contemporane. Astfel că, din cînd în cînd, în diferite țări înregistrăm lucrări de o generală referință în acest larg și complex sector de activitate. Între acestea este și Canada, unde, — într-o tot mai evidentă relație de interacțiune, între muzee, monumente și largile parcuri naționale — progresele recente impun o stăruitoare atenție. Nu de multă vreme, unul din cercetătorii prestigioșului Institut canadian de conservare, Philip Ward, scria, într-o sinteză bine venită: „*L'avenir est un grand vide et la present, une realité fugace qui glisse immediatement dans la passé. Notre patrimoine est tout ce que nous savons de nous-mêmes; ce que nous en préservons en est la seule marque. Cette marque est notre phare dans la mit du temps, la lumière qui guide nos pas. La conservation est l'outil de cette préservation. A l'instant du musée, la conservation est un engagement non pas envers le passé, mais envers l'avenir*”¹. Aceluiași scop și unei cauze comune le răspunde o altă lucrare, apărută tot în Canada și menită, deliberat, să ajungă o referință². Aparținînd unor renumiți specialiști³, cartea pe care o recomandăm

specialistului român, muzeograf, conservator, organizator de expoziții, profesor, arhitect, sociolog și cibernetician, răspunde mai multor cerințe. Mai întîi, ea însoțește evenimentul deschiderii, după o îndelungată muncă, a noului muzeu național, *Muzeul Civilizației Canadiene*, provocînd discuția asupra acestei excepționale realizări deopotrivă de arhitectură și de muzeotehnică. Apoi, lucrarea pune în lumină — cu o analiză și o documentare mereu susținute de exemplificări și de o remarcabilă ilustrație — procesul modernizării obiective a instituției muzeale. Acesta este privit atît din unghiul intern muzeografic, specializat deci, cît și din cel extern, al celor ce-l determină, impunîndu-l sau solici-tîndu-l. În zece largi capitole, autorii abordează o dezbateră care trebuie, credem noi, acceptată în toate sistemele muzeale naționale și chiar lărgită. O fac în mod convingător, dovedind accesul la mijloacele concrete ale modernizării, mijloace pe care le-au acceptat și promovat ca instrumente subordonate scopului și mesajului muzeal.

Într-un prim capitol — *Muzeul ca simbol* — autorii se opresc îndelung la studiul de caz (acum devenit faptă) al construcției noului muzeu (M.C.C.). Explică, pe larg, cum elementele de ordin arhitectural ale acestui edificiu

au fost gîndite, proiectate și realizate ca un simbol al memoriei colective canadiene, edificiul rezultat fiind întruparea pămîntului locuit de o mozaică comunitate. Dificultatea întrupării simbolice a respectivei identități naționale nu ar fi putut fi trecută fără geniul creator a multipli factori acționînd în interdisciplinaritate: proiectul arh. Douglas Cardinal, team-ul muzeografic condus de prof. George F. MacDonald, ideile referitoare la fluxul informatic datorate celebrului McLuhan, dotarea multisistem audio-video, efortul firmei Concordia s.a. De la aspectul general — confundabil sub raport geografic cu pămîntul Canadei, simbolic vorbind și identificabil totodată cu o figură umană — la cel de subordonare a interiorului tuturor funcțiilor muzeale, în cazul M.C.C. intenția proiectului a devenit o reușită. Mai ales dacă cercetăm în paginile capitolului distanțele de la începuturi pînă în prezent, sau dacă observăm ce realizare edificată constituie edificiul într-un dialog al noului cu relativ vechiul nucleu istoric de pe malul opus al Ottawei, ne însușim concluzia că fondurile generoase (360 000 000 \$) și efortul consistent al multor factori au înregistrat azi o referință pe plan mondial.

În cel de-al doilea capitol — *Muzeul ca viziune* — autorii tra-

tează, avizați, diversele concepte și, bineînțeles, sedii de muzee raționale, felul în care acestea reflectă specificul patrimonial, spiritualitatea națională, cum ele sînt privite de oameni. Ei surprind modalitățile, adeseori criticabile, ale filosofiei muzeale așa-zise „universitară”, unde predomină cercetarea, ale retardării muzeelor bazate doar pe colecționare și expunere. Arată, fără să facă procese, diferitele stări de inegal tratament al funcțiilor muzeale, criticînd însă modalitățile anacronice de prezentare și activitate. Ei insistă asupra noilor condiții în care trebuie să se manifeste muzeele de azi — în era informaticii, ce audiență trebuie ele să obțină și cum anume. Vizitatorul de azi nu mai este cel din anii '70, constată, pe bună dreptate, și nici dezederatele sale nu sînt identice. Nici, turismul cultural practicat acum, pivotînd spre muzee, nu mai este același ca-n deceniile trecute. Nivelul de educație, cerințele oamenilor diferă foarte mult, fiind superioare celor anterioare. „Noul vizitator” cere mai mult într-un timp mai scurt! El insistă și asupra așa-ziselor servicii non muzeale, dar necesar de inclus în muzee: filmul, spațiile de odihnă, mîncare etc., manifestînd nevoia facilității și a comodității. Deci imaginea tradițională trebuie readaptată, trebuie găsite noi soluții, pentru acest nou public. Autorii tratează, pe rînd, diversele forme de prezentare în diferite țări, oprindu-se, cu exemple, asupra celor mai progresiste idei. Un spațiu aparte acordă muzeelor în aer liber, ecomuzeelor, complexelor arheologice legate de situri, complexelor tehnologico-distractiv-informative de tip Disney-land, exemplificînd cu locuri unde muzeologia a acceptat și introdus multimedia, integrînd-o.

Se oprește insistînd asupra rostului M.C.C., justificîndu-l conceptual și ca destinație multi și interculturală, explicînd dotările super tehnice (Imax/Omnimax Theatre) puse în slujba educației/experimentalului — învătării/agrementului — distracției. Insistă și acum, justificat, pe lîngă turismul cultural — canal aducător de largi beneficii nu numai materiale și în contextul căruia muzeul trebuie să-și dezvolte serviciile. Dar și asupra a

ceea ce presupune acomodarea serviciilor: pentru analfabeți, nevăzători, handicapați, vîrstnici, copii. Justificînd M.C.C., autorii îi definesc, în condițiile specifice canadiene, scopul și sarcinile.

Capitolul III este de analiză — *Muzeul ca spațiu de prezentare* (Showcase) — a posibilităților de adăpostire și vehiculare a patrimoniului muzeal. Sînt prezentate cele 3 niveluri ale edificiului, cu toate funcțiile lor: expozițională, în primul rînd (13324 mp), de acomodare și trafic, de activități complementare (film, teatru) ș.a. În cadrul său sînt explicate expoziția de bază și expozițiile temporare: se aduc justificări compunerii muzeotehnice, dotărilor tehnologice etc. Se insistă în special asupra zonelor expoziționale dedicate prezentării populațiilor americane și a holului istoriei colonizării Canadei.

Al IV-lea capitol — *Muzeul ca adăpost al tezaurului cultural* — consideră de la început patrimoniul cultural ca o memorie colectivă încorporată în piesele cel compun. Piese ce sînt selectate de specialiști, în timp, dintr-o masă imensă și care, toate, poartă informații și au anume semnificații. Din toate aceste unghieri, ele — cca 3 milioane — sînt privite ca valori și deci sînt păstrate conform valențelor lor valorice într-un spațiu pe măsură. Ca pentru un adevărat tezaur, condițiile de păstrare trebuie să fie superlative, să prevină orice factori ce ar afecta patrimoniul adăpostit. Spațiul în sine, cel muzeal, a fost proiectat în funcție de aceste imperioase nevoi. Serviciile de specialitate și compartimentele de întreținere au fost astfel distribuite ca să asigure un flux de muncă optim și securitatea colecțiilor. Grijă față de tezaur se traduce în asigurarea condițiilor pozitive de conservare (obișnuite, de 50° UR și 21°C) și ele se acomodează concret la categoriile de piese depozitate. Un echipament perfecționat menține temperatura și umiditatea constante, cum asigură lumina optimă. Mobilierul respectă cerințele tipodimensionării și specificul diverselor categorii de obiecte. În general, s-a asigurat flexibilitatea sa, fiind modular.

Toate aceste dotări au în vedere conservarea specializată: grija continuă, pe de o parte, și pregă-

tirea obiectelor pentru transport, expoziții, fotografiere, cercetare etc. Un „centru medical” muzeal reunește eforturile grupului de conservatori ai M.C.C. pentru a asigura viața patrimoniului. O atenție aparte s-a acordat securității muzeale, Serviciul de Protecție punînd în aplicare un sistem perfecționat pentru a asigura integritatea, controlul și paza obiectelor prin senzori, monitoare TV și audio, detectoare etc., care prevăd, deopotrivă, paza contra incendiilor, sistemul de evacuare, primele ajutoare etc.

Muzeul ca memorie este intitulat capitolul V, fiind explicația, pe de-o parte, a funcției de achiziționare-dezvoltare patrimonială, pe de alta, a necesității de reprezentare regională/națională, reflectînd toate zonele, perioadele istorice, culturile, care sînt indispensabile memoriei colective. Un scop important al M.C.C. a fost să organizeze expunerea astfel ca vizitatorul să asimileze și să sintetizeze cît mai multe informații.

„Nevoia de a cunoaște” o privește noul muzeu sub diverse unghieri: *ce, cît, de cître și prin cine, cum* etc. Și de această dată autorii își sprijină teoriile pe realitățile tehnologice, arătînd că muzeul trebuie să țină cont și să introducă noile tehnologii în sistemul informatic. Sistematizarea informației, stocarea și distribuția ei sînt privite sub raportul nevoii de cercetare, care — prin rezultatele ei — conduce la valorificarea muzeală diversă (prin tipărituri și cărți, filme, fotografii, videodiscuri și videocasete etc.). Această informație, imensă, într-un muzeu național, este, de altfel, organizată, tehnic vorbind, și difuzată prin mijloacele informaticii, răspunzînd cerințelor noului public. Dotarea cu computere a M.C.C. asigură celor interesați legătura cu masa informațională, ușurînd perceperea și reținerea ei. Pentru această memorie, M.C.C. a organizat Mediатеca, centru de documentare complexă, legînd toate funcțiile muzeale, aceasta fiind racordată la sistemul informatic național. Utilizarea computerelor, deci, este subordonată, cum spun autorii, ideii că „Înainte de a putea să înțelegem, trebuie întâi să ne amintim” (p. 136), pusă în practică

în noul muzeu național la un înalt nivel tehnologic.

Muzeul ca instrument de comunicare este intitulat al VI-lea capitol, care judecă — după clasificările unui celebru specialist, Bob Kelly — categoriile publicului și cum muzeul poate comunica cu acestea. Autorii critică acele prejudecăți elitiste, atît sub raportul muzeului cit și al publicului, discutînd „democratizarea” actului muzeal prin expoziții, cercetare, publicații, educație etc. Pentru a comunica optim, spun ei, trebuie să-l ghidăm, să-l orientăm mai întîi pe vizitator, să-i folosim abilitatea de înțelegere, venind în întîmpinarea cerințelor sale. În acest sens explică ei că M.C.C. a prețuit expozițiile, marcînd continuu formulele de interpretare pe care le pot prezenta exponatele într-un anumit aranjament. Ele se adresează unei largi palete de opțiuni, diverselor vîrste, profesii etc. Și permit dialogul, conversația, acțiunea directă, demonstrația, interpretarea. În „epoca informației” — cum bine o numesc muzeul nu poate, deci, sta imobil, clasic, sustras influențelor tehnicii și științei. Ca atare, acestea au intrat — de la computer și TV — și în dotarea M.C.C. Dar, concomitent, sînt combinate cu spectacolul (teatru, film, concert), creînd o nouă formă de participare.

În capitolul VII, *Muzeul ca mentor*, cei doi specialiști repetă teza conform căreia „*misunea fundamentală a muzeului este să educe*” (p. 155) și o exemplifică în cazul concret al M.C.C. Ei expun programul vast educațional preconizat de acest muzeu, îndreptat prin excelență spre prima vîrstă școlară. Sub acest raport, Muzeul copiilor (2072 mp), creat în cadrul M.C.C., este explicat ca o necesitate obiectivă. Dar nici educația adulților nu este desconsiderată, existînd formule tipice și-n această direcție. Instrumentele, metodele, mijloacele, tipurile de acțiuni, toate sînt prezentate în acest capitol, reținînd atenția insistentă asupra rațiunii strategice educațio-

nale în ceea ce-i privește pe copii. De altfel, se aduce o laudă deosebită „team-ului” M.C.C., pentru modul în care a organizat practic acest sediu.

Muzeul ca loc de celebrare este titlul capitolului VIII, iar al celui următor *Muzeul ca gazdă* și ambele pun în discuție funcțiile cultural-educative legate de scopul cunoașterii și continuării tradiției multietnice multiculturale din Canada, plecînd de la ideea că bucuria spectacolului facilitează actul instrucției și al educației. Teatrul istoric, filmul, spectacolul muzicalo-coregrafic, concertul, în spațiile speciale interne sau în aer liber împlinesc dezideratele teoriei lui MacLuhan privind *Satul global*. Un rol major în acest sens a fost acordat sistemului Imax Omnimax, prin care MCC intră în rîndul celor mai modern dotate instituții muzeale din lume.

Scopul principal derivat din combinația mediilor este de a-i oferi omului modern cit mai multe satisfacții conform nevoilor și cerințelor lumii în care trăiește. Este clar că-n acest complex de acțiuni stă și turismul cultural, o largă sursă deopotrivă financiară, dar și legată direct de dinamismul contemporan. Acestui nou turism muzeul trebuie să-și subordoneze o serie de acțiuni, să creeze servicii care să-i stea la dispoziție, satisfăcîndu-l (de informare, documentare, transport, parcare, masă, spații comerciale, materiale suport etc.). El este nevoit să dezvolte marketingul de tip muzeal, fără de care turismul cultural nu poate înflori și da rezultate. Ultimul capitol, *Muzeul ca resursă*, al X-lea, ne conduce în aria largilor valențe pe care instituția le are în viitor — sub raportul informării, al dezvoltării social-economice a unei lumi în plină transformare, a pregătirii recepției ei de către oameni. O teoretizare sistematică și susținută este pusă în evidență, arătîndu-se că-n relația om-mașină (computer, televiziune spațială etc.) muzeele au un rol foarte însemnat. Ele îl pregătesc pentru a intra con-

știent în lumea supertechnologizată în care urmează să evoluăm, în acest sens M.C.C. încercînd să intermedieze.

Nu ascundem, la sfîrșitul lecturii cărții, aprecierile deosebite de elogioase ce se cuvin autorilor, deopotrivă practicieni, confrunțați cu un subiect de o extremă actualitate, pe care l-au tratat magistral. Cum ne grăbim să adăugăm că lectura incită la abordarea — poate o vor face într-o altă lucrare — și a altor unghieri: impactul om (vizitator)/muzeu/noile supertechnologii; cum se pun multiplele aspecte ale funcțiilor muzeului în cazul instituțiilor cu un patrimoniu tradițional, de mare expresie, vechime și foarte bogat; care este rezolvarea acestor aspecte de tehnologizare în sistemele muzeale din țările în curs de dezvoltare; ce aspecte ar trebui acoperite în relația muzeu — monumente (situri, parcuri) istorice ș.a.

Recomandînd cartea lectorului român, vrem să atragem atenția asupra curentelor novatoare din muzeografia contemporană, ca și asupra obligației noastre duble de a răspunde cerințelor publicului din România, și el confruntat cu un rapid proces de modernizare, dar și de a ocroti corespunzător un patrimoniu cultural-artistice de o valoare excepțională.

NOTE

¹ Philip Ward, *La conservation du patrimoine culturel: une course contre le temps*. The Getty Conservation Institute, Marine del Rey, California, 1986, p. 65

² George F. MacDonald și Stephen Alsford: *A museum for the global village*, Edited by R.A.J. Phillips, Canadian Museum of Civilization, Hull, 1989, 235 p.

³ Dr. George F. Mac Donald arheolog și muzeolog, director al Muzeului Civilizației Canadiene (din 1983); Stephen Alsford, cercetător specializat în istorie și informatică. Autorii fac parte din echipa care a realizat noul Muzeu al Civilizației Canadiene (1983—1989).